

פרפראות פאר

נלקט מכתבי המחבר ר' ישראל אברהם ב"ר יהודה אריה לייב יוד ז"ל
לזכותו ולעילוי נשמתו

ביאור וציזית את ברכתי ואומז"ל כאן קודם ברכה כאן לאחר ברכה אות ט"ז

מפתח בהר בחוקותי תשפ"ו

א, ענין שמיטה אצל הר סיני דשניהם מקרא
אחד דרשו, גבורי כח
ב, ועשת את התבואה לשלש השנים
הרי רק שנתיים יש
ג, השאלה מה ענין שמיטה והתשובה אצל הר
סיני
ד, הכתובים הנ"ל הסותרים ביאור הרד"ק אבן
עזרא ואברבנאל.
ה, ביאור החסיד המפורסם בכתוב וציזית את
ברכתי
ו, ביאור השפת אמת בדברי הנועם אלימלך
ז, הנס והטבע בתורת השפת אמת
ח, שורש וביאור המילה נס
ט, בירור בהנהגת הקב"ה את העולם בדרך הנס
ובדרך הטבע
י, מהו הכח שנתן הקב"ה בטבע
יא, ההבדל בין הנס והטבע
יב, הנהגה בדרך הטבע ובדרך השגחה ניסית
פרטית אישית
יג, אין לסמוך על הנס
יד, מהנס הגלוי אל הנס הנסתר
טו, הנס והטבע שוין
טז, ביאור וציזית את ברכתי ואומז"ל כאן קודם
ברכה כאן לאחר ברכה
יז, ביאור בכתוב דרך אניה בלב ים
יח, ביאור בשינוי גשמיכם בלשון רבים ולא גשם
בלשון יחיד כבכל מקום
יט, איך תלה הכתוב הגשמים באם בחוקותי תלכו
והלא לאו בזכות תליא
כ, ביאור האליה רבה ע"ד דברי הזוהר הקדוש
במעלת יגיעת התורה
כא, הכל תלוי במזל ולא שכיח שישתנה המזל,
כב, מהו לשון גשמיכם שהוא גשם שלכם
כג, שוב מצאתי כן בדברי המהרש"א
כד, יום מות גויתך הוא יום הולדת נפשך, מהחכם
הרומי זענעקא
כה, ביאור בעל ספר העקרים למה העוה"ב כיון
המשומר
כו, לחמכם תאכלו לשובע רק בארצכם
כז, עבודת השם הוא כגבורת הארי או יותר
מגבורת הארי
כח, גבורת הארי וחוצפה של גוריו לעבודת הבורא

כט, והיה העקב למישור זוהי עקימת הלב
ל, ביאור הסתירה בכתובים ע"ד המהר"ם שייף
בדרושים נחמדים
לא, הדיוקים שיש לדייק בכתובים ואכלתם בשר
בניכם, וביאורם
לב, עשר בגימטריא 570, וחצי מזה הוא בגימטריא
285 הרף,
לג, המעשה שהיה בירושלים מרומז בכתוב
ואכלתם בשר בניכם

א, ענין שמיטה אצל הר סיני דשניהם מקרא אחד דרשו, גבורי כח

כתיב (ויקרא פרשת בהר פרק כה פסוק א – ב)
"וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר: דבר אל
בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ
אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת לה",

כתב רש"י, (מספרי), בהר סיני - מה ענין
שמיטה אצל הר סיני,

שניהם מקרא אחד דרשו

איתא בגמרא (שבת דף פח עמוד א) אמר רבי
אלעזר, בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע
יצתה בת קול ואמרה להן, מי גילה לבני רז זה
שמלאכי השרת משתמשין בו, דכתיב (תהלים
ק"ג כ') "ברכו ה' מלאכיו גברי כח עשי דברו
לשמע בקול דברו", ברישא עושי, והדר לשמע.
ע"כ, שהקדימו נעשה לנשמע,

איתא במדרש ויקרא רבה (פרשת ויקרא פרשה א
סימן א) כתיב (תהלים ק"ג כ') "ברכו ה' מלאכיו
גברי כח עושי דברו" במה הכתוב מדבר א"ר
יצחק בשומרי שביעית הכתוב מדבר, בנוהג
שבעולם אדם עושה מצוה ליום א' לשבת אחת
לחודש א' שמא לשאר ימות השנה ודין חמי
חקליה ביירה (שדחו חרב ופירותיו מופקדים)
כרמיה ביירה ויהבי ארנונא ושתיק יש לך גבור
גדול מזה, ע"כ,

כתב המהרש"א (שבת דף פח עמוד א) מי גילה לבני רז זה שמ"ה כו' דזהו דבר סודי שהמלאך כולו רוחני, ואין לו דעת אחרת כ"א לעשות רצונו ית' ב"ה והוא מוכן כאלו עשה, משא"כ האדם מחובר בגוף ונפש שיש בו גם דעת היצה"ר ואינו מוכן לעשות רצון אביו שבשמים, כי היצה"ר מסיתו לרעה,

אבל ישראל במ"ת נגלה להם סוד זה להיות להם דעת א' להיות מוכנים לעשות רצון אביהם שבשמים כמ"ש מי יתן והיה לבבם זה וגו' דהיינו שבי' הלבבות שהם ב' יצרים היו להם דעת אחד כמלאכים הללו שהם מוכנים לעשות קודם שמיעה וק"ל, **עכ"ל המהרש"א**

מבואר, ששניהם מקרא אחד דרשו, לומר לך, כי גם בשמיטה וגם במתן תורה, הרי הם **גבורי כח** המבטלים את דעתם ורצונם הטבעי מפני רצון השי"ת

ב, ועשת את התבואה לשלש השנים הרי רק שנתיים יש

כתיב (ויקרא פרק כה כא) וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה **לשלש השנים**:

פירש רש"י לשלש השנים - למקצת הששית מניסן ועד ראש השנה, ולשביעית ולשמינית, שיזרעו בשמינית במרחשון ויקצרו בניסן,

הקשה א, ב"ר מ. הרי מאמצע השישית עד אמצע שמינית הם רק שנתיים,

ותירץ מניה וביה, שהשביעית היא שנת הפקר, וצריך יכול כפול, גם לבעה"ב וגם לזוכה מההפקר,

ג, השאלה מה ענין שמיטה והתשובה אצל הר סיני

כתיב (ויקרא כ"ה א'), "וידבר ידוד אל משה בהר סיני", **כתב רש"י** מה ענין שמיטה אצל הר סיני, (מת"כ),

בשמיטה יש לאדם לעסוק בתורה שניתנה מסיני

איתא בספרים הק', דמה שאמרה תורה לקיים מצוות שמיטה, הוא, שיתן האדם לנפשו פסק זמן מעבודתו בשדה, ויעסוק בתורה במשך שנה תמימה, כדוגמת השבת שניתנה כדי לעסוק בתורה שניתנה מסיני,

בכך אפשר לפרש, דיש כאן שאלה ותשובה, **השאלה**, מה ענין שמיטה, **והתשובה**, אצל הר

סיני, **פירוש**, שכל ענין **השמיטה** הוא כדי שיוכל האדם להיות אצל **הר סיני**, כלומר אצל

התורה שניתנה מסיני. וזהו **מה ענין שמיטה, אצל הר סיני**.

ד, הכתובים הנ"ל הסותרים ביאור הרד"ק אבן עזרא ואברבנאל

כתב הרד"ק (זכריה פרק ח פסוק ו) יש מפרשים **בתמיה** כאלו אמר **הגם בעיני יפלא** וכן אתה זה בני עשו והדומים לו,

והחכם **רבי אברהם א"ע ז"ל פי'** כמשמעו כלומר אני עושה פלא בימים ההם שלא עשיתי כמוהו, **עכ"ל הרד"ק**,

כתב האברבנאל (זכריה פרק ח' ו') כי גם בעיני יפלא כלומר שבדרך פלא עצום אעשה אותו לפי שלא עשיתי כמוהו מעולם והוא על דרך היא נפלאות בעינינו (תהלים קיח, כג) כי אין פירוש **יפלא** ימנע או יתכסה, כי אם להודיע שהיה בדרך פלא ולא כפי המנהג הטבעי,

ה, ביאור החסיד המפורסם בכתוב וצויתי את ברכתי

כתיב (ויקרא פרק כ"ה ב') **וכי תאמרו** מה נאכל בשנה השביעית, הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו, **וצויתי את ברכתי**, וגו',

בספר נועם אלימלך (פרשת בהר) כתב, **וכי תאמרו** מה נאכל בשנה וכו', **וצויתי את ברכתי** לכם כו', **בשם אחי החסיד המפורסם**, שהתורה מלמדת לאדם דרכי השם, שיהיה שלם בבטחונו על אלקיו,

ולא יאמר כלל מה יאכל, כי כאשר חלילה יפול מן הבטחון לחשוב מה יאכל, הוא עושה פגם חלילה בהשפע, ומטריחו כלפי שמיא **לצוות מחדש**,

וכי תאמרו, פירוש, **כאשר תאמרו כך**, ואז תטריחו אותי, וצויתי כו', אלא לא תתנהגו כך ותבטחו בה' בכל לבבכם ואז תלך השפע בלי הפסק כלל תמיד לא יחסר כל בה, **עכ"ל הנועם אלימלך זי"ע**,

ו, ביאור השפת אמת בדברי הנועם אלימלך

שפת אמת (ויקרא - פרשת בהר - שנת תרל"ז א')
ז"ל **השפת אמת**, כתב בספר **נועם אלימלך**
בשם אחיו ז"ל, כי ע"י השאלה יצטרך המקום
לצוות את הברכה כו' ע"ש.

וביאור הדברים, דמה קושיא היא זו מה נאכל.
מאן דיהיב חיי יהיב מזונא. אך, כי אם יהי
קיום בניי ע"פ נס, ואין כל הדורות ראויין
לנסים, לכן יאמרו מה נאכל.

והתירוץ, שיהי בדרך ברכה, וברכה היא קצת
בטבע.

וממשיך השפ"א, אך באמת צריכין בניי
לידע, כי הנסים והטבעים הכל אחד, ובאמת
אין נס גדול ונפלא כמו הטבע, שהטבע הוא
הגדול שבנפלאות המושגים לנו. ואז, כשזו
האמונה מתברר לבניי, אין עסק להיות ניזון
ע"פ נס.

רק וכי תאמרו כו' אז וצויתי כו' כנ"ל. ובאמת
הדורות שנעשה להם הנסים הי' קבוע בהם
האמונה והיה שוה להם הטבע והנסים. לכן
נהג הש"י עמהם בנסים כנ"ל, עכ"ל השפת
אמת,

מבואר, שתפקיד איש ישראל לברר כי אין נס
גדול ונפלא כמו הטבע.

ז, הנס והטבע בתורת השפת אמת

איתא במדרש (רבה בראשית פרשה נ"ה פסקה א')
ויהי אחר הדברים האלה והאלקים נסה את
אברהם, **כתיב** (תהלים ס) "נתתה ליראיך נס
להתנוסס מפני קושט סלה", נסיון אחר נסיון,

וגידולין אחר גידולין, בשביל לנסותן בעולם,
בשביל לגדלן בעולם כנס הזה של ספינה, ע"כ
לשון המדרש,

פירוש, דגל המונף על התורן הגבוהה ביותר
בספינה, כדי שתיראה מרחוק, וזהו הרמת
הנס להתנוסס, שיראה למרחוק,

ח, שורש וביאור המילה נס

ספר השרשים לרד"ק, שורש נסס, כתב, נתת
ליראיך נס להתנוסס, פירוש להתרומם
ולהתעלות, וכן הוילון (של האוניה) נקרא נס,
לפי שמרימין אותו על התורן, ע"כ,

שפת אמת (לך לך תרמ"ד ב') כתב, כי נסה הוא
לשון הרמה כמו שאו נס,

שפת אמת (יתרו תרנ"ה א') כתב, ונסהו הוא
לשון הרמה ועליה כמו שאו נס,

שפת אמת (סוכות תרמ"ו ח') כתב, ושם נסהו,
לשון הרמה,

מבואר, בתורת השפת אמת, כי פירוש המילה
נס הוא הרמה, שהוא ידיעה ברורה שהדבר
נעשה ע"י הקב"ה בעצמו, וכל הטבע שנעשה,
הוא רק כדי להסתיר, כי הוא ית', והוא ורק
הוא, מנהל ומחיה כל רגע ורגע את הטבע, ואין
לטבע חיות בפני עצמו,

וחובת איש ישראל לחפש ולברר לעצמו כי כל
מה שנעשה בטבע הוא עשייתו ית', וכאשר דבר
זה מבורר אצל האדם בידיעה ברורה בכל עת
ובכל שעה, אזי נחשב הוא כמונהג עפ"י נס, כי
הוא כבר יודע שגם הטבע מנוהג על ידו ית',
וזהו הלשון נס,

וז"ל השפת אמת, שעיקר האמונה לידע שגם
הטבע הוא הנהגתו ית' בלבד, שנותן בה חיות
וקיום תמיד, (שפ"א פסח תרמ"ז)

ובזו הדרך מבאר השפת אמת, וכי תאמר מה
נאכל, מזה השאלה מוכח, כי אין הדבר מבורר
אצלך שהטבע מונהג על ידו ית', ולכן צריך את
הברכה שהוא קצת בטבע.

ט, בירור בהנהגת הקב"ה את העולם בדרך הנס ובדרך הטבע

בשעה שברא הקב"ה את עולמו, ברא בו
משרתים אין קץ לשרתו, וברא בו גם את
הטבע לשרתו, ואת הנהגת הטבע בעולם, וזהו
הנקרא, עולם כמנהגו נוהג, או מנהגו של
עולם, וברא בו גם הנהגה ניסית, הקרויה
בספרי הקדמונים השגחה פרטית, או השגחה
אישית,

ההבדל בין הנהגה טבעית להנהגה ניסית

יש לברר ולבאר, מהו הנהגת הטבע, עולם
כמנהגו נוהג, ומנהגו של עולם, ומהו הנהגה
ניסית, השגחה פרטית, והשגחה אישית,

איתא בגמרא (שבת קנ"ו ע"א), איתמר רבי
חנינא אומר מזל מחכים מזל מעשיר ויש מזל
לישראל, רבי יוחנן אמר אין מזל לישראל,

או לפקוח עיני אדם פקח, שווה אצלו כמו לפקוח עיני אדם עוור, ר"ל,

אלא אנו בעינינו רואים את הדברים הרגילים, כאילו הם **טבע**, וזה שאמרו **הרגל נעשה טבע**, כלומר ע"י ההרגל הדבר נראה לנו כטבעי,

אך תפקיד האיש הישראלי, בכל נשימה ונשימה, ובכל דבריו ומקוריו, להרים נס לגובה, שייראה למרחוק, מי הוא המחיה כל דבר ודבר, אף שהדבר נראה טבעי, והוא ורק הוא הנותן לך כח וגוי, והטבע אינו מנהיג, ואין בו הכח להנהיג, רק הכל נעשה על ידו ית', ואין עוד מלבדו.

י, מהו הכח שנתן הקב"ה בטבע

ויש לבאר עוד, כי מה שנתן הקב"ה כח בהטבע, הוא רק, שגזרה חכמתו, להכתיב ע"י המזל את מהלך חייו של כל יחיד ויחיד, וכל ציבור וציבור, כל עם ועם, וכל מדינה ומדינה, כמ"ש חז"ל (שבת קנ"ו) **מזל שעה גורם**, כלומר בשעת לידתו של כל אחד ואחד, נרשם כל מהלך חייו עד ליומו האחרון, ואומות העולם מתנהלים ע"י הקב"ה, לפי תרשים זה, ולבנ"י נתן הקב"ה את התורה, שעל ידה יכול לשנות המזל לפעמים, כי **המזל עבד אל התורה**, אך כל דבר ודבר וכל מקרה ומקרה, מתבצע אך ורק ע"י הקב"ה.

יא, ההבדל בין הנס והטבע

הנס הוא הסדר שקבע הקב"ה לניסים גלויים מיום בריאת העולם, כגון קריעת ים סוף, שהתנה הקב"ה עם הים וכו', ועוד ניסים שיגלו לנו חז"ל שסודרו כבר אז בבריאת העולם,

הוא, הרמת דגל, המוכיח, כי הקב"ה הוא זה שעשה את הפעולה הניסית, כגון קריעת ים סוף, שידעו והבינו בכל העולם כי הקב"ה הוא זה שקרע את הים, או שהשמש עצרה מלכת, בגבעון, וקפיצת הארץ ליעקב אבינו,

יב, הנהגה בדרך הטבע ובדרך השגחה ניסית פרטית אישית

ההנהגה הטבעית, **עולם כמנהגו נוהג**, ומנהגו של **עולם**, הוא זה שהקב"ה גזר שיהיה הכל מתנהל בסדר מסודר, כגון העננים מביאים גשם, הזרעים מצמיחים, שיהיה החול גבול לים, שיהיה החולה מבריא ממחלתו, אם יש כח בגוף לרפא את מחלתו, וכו' וכו', וגם

ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דאמר רבי יוחנן **מניין שאין מזל לישראל**, שנאמר (ירמיה י"ב) כה אמר ה' אל דרך הגוים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה, **הם יחתו ולא ישראל**, ואף רב סבר אין מזל לישראל דאמר רב יהודה אמר רב מניין

שאין מזל לישראל, שנאמר ויוצא אותו החוצה, אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם בן ביתי יורש אותי, אמר לו לאו, כי אם אשר יצא ממעיך, אמר לפניו רבונו של עולם נסתכלתי באיצטגנינות שלי ואיני ראוי להוליד בן, אמר ליה צא מאיצטגנינות שלך **שאין מזל לישראל**, ע"כ,

כתבו התוספות (שבת קנ"ו ע"א) בד"ה **אין מזל לישראל** - והא דאמר רבא בשילהי מו"ק (נדף כח. ושם), בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא **אלא במזלא תליא מילתא**, מכל מקום **על ידי זכות גדול משתנה**, אבל פעמים שאין המזל משתנה כדאמר ביבמות פרק החולץ (נדף ג. ושם) זכה מוסיפין לו לא זכה פוחתין לו (דאין מזל לישראל), ע"כ,

בספר בני יששכר (מאמרי חדש שבט - מאמר א') כתב, אמרו התוכנייס הראשונים כי מזל דלי הוא מזל ישראל, הגם דקייל"ן אין מזל לישראל [שבת קנ"ו], היינו **שישראל על ידי מעשיהו בתורה הופכין שפיטת המזל לכל אשר יחפצו**, אבל על כל פנים **בתולדה יש להן מזל**, והמזל עבד אל התורה, ע"כ

ועתה עלינו לבאר, כיצד נראה בכל הנהגה טבעית, שכולם ניסים, **אין בהם טבע**, ומנהגו של עולם, כלשון הרמב"ן.

ביאור הדבר, מכיון והאניה בלב ים אינה נראית היכן היא נמצאת, לכן מרימים עליה נס בגובה התורן, כדי שתראה למרחקים,

וכך הוא לשון נס, מכיוון ואין הנהגתו של הקב"ה ניכרת לכל, שהוא המחיה, הוא הזן, ושהוא המנהיג את בריותיו, **על כן בא הנס**, שיראה למרחוק, מי הוא זה שמנהיג את העולם,

מבואר הדבר, כי הקב"ה שברא את העולם באות ה' דלית ביה מששותא, אלא הבל פה בלבד, שווים בעיניו קריעת ים סוף כהורדת גשמים, או לשים חול גבול לים ולעצור את המים, כמו לשטוף את העולם בצונאמי ר"ל,

יש לבאר הדבר בדרך השפת אמת

מבואר הדבר, כי בשמים יודעים כי הוא המחיה את כולם ואין בשמים טבע המסתיר את דבר חיותו בכל רגע, וזהו **השמים שמים לה'**,

אך, את הארץ, שהוא הטבע, נתן לבני אדם, שהם ניזונים בדרך הטבע, זורע וקוצר וכו' וכו', **והוא בדרך הטבע**,

ועל זה הקשה לוי ואמר, והלא "לה' הארץ ומלואה", כלומר, הלא יש לנו לידע כי גם הארץ והטבע, חיותו בכל רגע הוא מאתו ית',

ע"ז אמר, כאן לאחר ברכה, משום שכן הברכה הוא, לומר, **אתה ה' אלוקינו**, אתה, הוא המוציא לחם מן הארץ, ואל תטעה לומר כי **מלכות בפני עצמה** יש בטבע שמוציאה את הלחם מן הארץ, ולכן **ע"י הברכה מתברר כי גם הטבע מתנהל אך ורק על ידו ית'**, וזהו **כאן לאחר ברכה**, שלאחר הברכה נודע הדבר כי המלכות שלך הוא גם בהפעלת הטבע,

ביאור וכי תאמר, וצויתי את ברכתי בדרך הנ"ל

בכך אפשר לפרש, "וכי תאמר מה נאכל בשנה השביעית" כי בדרך הטבע אם לא נזרע מה נאסוף, א"כ חסר אתה את הידיעה כי הטבע אינו אלא הסתרת הנס, ע"ז אמר, **וצויתי את ברכתי**, כי ע"י הברכה שיתברר לך כי הכל מאתו, גם הטבע מאתו ית', **לא תקשה לך השאלה מה נאכל**,

יז, ביאור בכתוב דרך אניה בלב ים

כתיב (משלי פרק ל' י"ח), שלשה המה נפלאו ממני וארבעה לא ידעתיים וכו', **דרך אניה בלב ים**,

פירוש, מכיון והאניה בלב ים אינה נראית היכן היא נמצאת והיא נפלאה מעיני בני אדם, לכן מרימים עליה **נס** בגובה התורן, כדי שתראה למרחקים, וע"י הרמת הנס יודעים היכן היא נמצאת,

וכך הוא לשון נס, מכיוון ואין הנהגתו של הקב"ה ניכרת לכל, שהוא המחיה, הוא הזן, ושהוא המנהיג את בריותיו, על כן בא **הנס**, שיראה למרחוק, **מי הוא זה שמחיה את הכל**

נתן חלק לכוכבים והמזלות, שעפ"י התכנון שלהם מתנהלים כל ימי חייו של האדם הפרטי או ציבור, פרט אם ישתנה בזמן כל שהו ע"י השגחה מיוחדת, כמפורט להלן,

הוא, השינוי שיעשה לפעמים הקב"ה ממנהג הטבע, בשביל אדם פרטי, או ציבור שלם, ע"י זכות גדול של אמונה, מצווה, עיסוק בעמל בתורה, הרבות בתפילה, באופן היוצא מגדר הרגיל, כגון, בזכות האמונה שנקרא הים, וגם נתן הקב"ה כח להצדיק שיהיה גוזר על דבר שישנה מן הטבע, אם יש בו הזכות לגזור ולשנות מהטבע, כמ"ש צדיק גוזר והקב"ה מקיים,

יג, אין לסמוך על הנס

אסור לאדם לסמוך, שהקב"ה ישנה בשבילו את הטבע, או שיש כח במאן דהוא לגזור על הקב"ה לשנות מן הטבע, רק לקוות שהקב"ה יקבל את התפילות שמתפללים אליו,

יד, מהנס הגלוי אל הנס הנסתר

הניסים הגלויים עשה הקב"ה, בכדי שילמדו מהניסים הגלויים, שכמו שברור כשמש כי הקב"ה עשה אותם, מהם ילמדו על כל הפעולות הנסתרות בהעלם של הטבע, כי גם אותם עשה הקב"ה בעצמו ולא אף אחד ממשרתיו, כגון הטבע הכוכבים או המזלות,

טו, הנס והטבע שוין

תפקיד האיש הישראלי, לעבוד בכל ימי חייו, שבכל פעולה טבעית, ובכל נשימה ונשימה, ובכל יום שפוקח את עיניו, או חוצה כביש, עליו להרים דגל לראש התורן, כדי לומר, כי פעולה זו נעשתה ע"י הקב"ה בעצמו, ואז אצל האיש הנלבב הזה הנס והטבע שוין, כי בכל פעולה טבעית הוא מרים את הנס, להצביע, כי הקב"ה נמצא כאן,

יתן השי"ת שנזכה להרים את הנס בכל דברינו ומקרינו, לדעת שכולם ניסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם,

טז, ביאור וצויתי את ברכתי ואומז"לכאן קודם ברכה כאן לאחר ברכה

איתא בגמרא (ברכות ל"ה ע"א) לוי רמי, כתיב (תהלים כ"ד א') **לה' הארץ ומלואה**, וכתיב (תהלים קט"ו ט"ז) **השמים שמים לה'**, **והארץ נתן לבני אדם**, **לא קשיא**, כאן, קודם ברכה כאן לאחר ברכה, עכ"ל הגמרא,

יח, ביאור בשינוי גשמיכם בלשון רבים ולא גשם בלשון יחיד כבכל מקום

כתיב (ויקרא כ"ו ד), "ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו",

יש לשאול, דכאן אנו מוצאים את המילה "גשם" בלשון רבים "גשמיכם", ובכל מקום בתורה נביאים וכתובים, בהבטחות שהבטיח הקב"ה את הגשמים, אנחנו מוצאים **גשם** בלשון יחיד,

כתיב (ויאל ב' כ"ג) "ויוֹרֵד לָכֶם גֶּשֶׁם מִמֶּנִּי", ומלקוש בראשון,

כתיב (מלכים א' פרק י"ז) "כי כה אמר ידוד אלקי ישראל כד הקמח לא תכלה וצפחת השמן לא תחסר עד יום תת ידוד גשם על פני האדמה",

א"כ מצינו **גשם** רק בלשון יחיד,

ביאור הענין דכאן דייק הכתוב לומר בלשון רבים

איתא בגמרא (בבא בתרא ט"ז ע"א), **כתיב** (איוב לח כה) "מי פלג לשטף תעלה", דרשו חז"ל, הרבה טיפין בראתי בעבים, וכל טיפה וטיפה בראתי לה דפוס בפני עצמה, כדי שלא יהו שתי טיפין יוצאות מדפוס אחד, שאלמלי שתי טיפין יוצאות מדפוס אחד **מטשטשות את הארץ ואינה מוציאה פירות**, ע"כ,

מבואר, כי אם יהיו שתי טיפין יוצאות מדפוס אחד, אין הארץ נותנת יבולה, ועץ השדה אינו נותן פריו,

לפי"ז מבואר היטיב, כי כאן במקום הבטחתו של הקב"ה, אין כאן הבטחה סתם שיבוא הגשם, אלא, **שהארץ תתן יבולה ועץ השדה יתן פריו**, לפיכך אמרה תורה **גשמיכם** דייקא בלשון רבים, לרמוז למה שאמרו חז"ל, שכל טיפה וטיפה בראתי לה **דפוס בפני עצמה**, ולא יהיו שתי טיפין יוצאות מדפוס אחד, וזהו **גשמיכם** לשון רבים שלכל טיפה וטיפה דפוס בפני עצמה.

יט, איך תלה הכתוב הגשמים באם בחוקותי תלכו והלא לאו בזכות תליא

כתיב (ויקרא כ"ו ג') "אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם, ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו",

כתב רש"י (מתורת כהנים), **אם בחקתי תלכו** - יכול זה קיום המצות, כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו, הרי קיום המצות אמור, הא מה אני מקיים אם בחקתי תלכו, **שתהיו עמלים בתורה**,

קושיות האליה רבה בשו"ע או"ח סימן מ"ז סעיף ג' בפסוק אם בחוקותי תלכו

קושיא א', תלה הכתוב ירידת הגשמים, ב"אם בחוקותי תלכו", כלומר, בזכות קיום המצוות, וקשה, מהא דאיתא בגמרא,

איתא בגמרא (מועד קטן כ"ח ע"א), אמר רבא חיי בני ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא, ע"כ,

מבואר בגמרא, כי הברכה תחול לפי המזל, ולא עפ"י זכות, וגשמים וודאי בבחינת **מזוני** הם, ואיך אמר הכתוב שהדבר תלוי בקיום המצוות, ולא במזל,

קושיא ב' מה הכריחם לפרש, "אם בחקתי תלכו" **שתהיו עמלים בתורה**, למה לא היה די אם יאמרו שתלמדו תורה, או שתהיו עוסקים בתורה, הרי הלשון "**עמלים בתורה**" הוא מבואר שתהיו יגיעים בתורה, ולא בלימוד פשוט בתורה,

ותירץ האליה רבה, כי קושיא אחת מתרצת את הקושיא השניה

איתא בגמרא (שבת קנ"ו ע"א), איתמר רבי חנינא אומר מזל מחכים מזל מעשיר ויש מזל לישראל, רבי יוחנן אמר אין מזל לישראל, ע"כ

יסוד בהנהגת השי"ת את העולם בדברי התוספות

כתבו התוספות (שבת קנ"ו ע"א ד"ה אין מזל לישראל), והא דאמר רבא בשילהי מו"ק (דף כח. ושם), בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא **במזלא תליא מילתא**, (מבואר א"כ שהדבר תלוי במזל, ואיך אמרו שאין מזל לישראל),

מיישב התוס', מכל מקום, על ידי זכות גדול **משתנה**, ע"כ, **מבואר**, שגם מי שאין לו מזל, בכל זאת ע"י יגיעה גדולה בתורה ובקיום מצוות, **עשוי המזל להשתנות**,

כ, ביאור האליה רבה ע"ד דברי הזהר הקדוש במעלת יגיעת התורה

איתא בזהר (פרשת פנחס ח"ג רט"ז ע"ב) **כל דאישתדל באורייתא בטל מיניה חוביא דכוכביא ומזלות ע"כ.**

כתב האליה רבא (שו"ע אורח חיים סי' מ"ז סעיף ג') **וכך פירשתי דברי הזהר**, דנראה לי דכשלומד פשוטי התורה אמרינן לאו בזכותא תליא,

אבל כשעומל ועוסק ומשתדל בתורה, הוי זכות גדול, ובטל מיניה חוביא דכוכביא ומזלות, ואז, נתון להשגחה פרטית שע"י הזכות, ולא לשליטת המזלות וזה כוונת הזהר **כל דאישתדל באורייתא בטל מיניה חוביא דכוכביא ומזלות**,

תירוץ קושיה אחת בשניה דברי האליה רבא

וכך כתב באליה רבה, (שו"ע אורח חיים סי' מ"ז סעיף ג') **נ"ל שזה היה קשה לרש"י בפסוק אם בחקותי תלכו וכו' וסיים ונתתי גשמיכם בעתם**,

וקשה, הא בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא, ועל זה מתרץ רש"י על מנת שתהיו עמלים בתורה והוי זכות גדול, ואז אין הגשמים תלוי במזל אלא בזכות, וזה הכריחם לפרש שתהיו עמלים ולא בפשוטי התורה,

ועוד כתב כי זהו נוסח הברכה **לעסוק בדברי תורה**, שהוא ע"י עמל ויגיעה,

וכ"כ הב"ח, וזה אפשר לכווין נמי ונהיה יודעי שמך, ר"ל ולא שמיה דכוכבים ומזלות, כי ע"י שאנחנו עוסקים בעמל התורה בטל חיובא דכוכביא ומזלות, כנ"ל. **עכ"ד האליה רבה.**

כא, הכל תלוי במזל ולא שכיח שישתנה המזל

כלא שכיח לעצור שטפון מים הזורמים במפל

כתבו התוספות (יבמות נ' א' ד"ה מוסיפין לו), והא דאמר (במועד קטן דף כח.) **בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא**,

פשיטא, דזכות גדול מועיל כדאמר (בשבת קנ"ו) **אין מזל לישראל**, ומיהו לא שכיח שישתנה

המזל, כדמוכח בתענית דף כה. גבי עובדא דר"א בן פדת. עיי"ש.

ביאור העניין, שורש המילה **מזל** הוא כמו **נזל**, (עיין ספר השרשים לרד"ק ערך נזל) **והמזל** הוא כמו מים הזורמים בעוצמה במפל מים, ואין לשנות את הזרימה כי אם בקושי רב, וכך הוא ענין המזל שלא ניתן לשנותו כי אם בקושי רב מאוד,

בעניין שכיחות שישתנה המזל אם לאו, מבואר באריכות במשניות קידושין סוף פרק ד' עיי"ש בתוי"ט ובתפארת ישראל.

כב, מהו לשון גשמיכם שהוא גשם שלכם

כתיב (ויקרא פרק כו פסוק ג' **אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם**," **"ונתתי גשמיכם בעתם** ונתנה הארץ יכולה ועץ השדה יתן פריו",

רש"י, **בעתם** - בשעה שאין דרך בני אדם לצאת, כגון בלילי שבתות ובלילי ימים טובים, מסכת תענית (דף כג עמוד א') **בעתם** - בלילי רביעיות ובלילי שבתות.

יש לדעת, מהו הלשון **גשמיכם** שהוא גשם שלכם, ומהו **בעתם** שהם עתים נפרדים,

ביאור הרא"ם מזרחי בדרך הפשט

מזרחי (רא"ם) **ואם תאמר**, מנא לן לרז"ל לומר זה, דילמא בעתם בעת שהגשמים יפים לצמחים, שהגשמים שלא בעתם מזיקים.

יש לומר, מייתורא דקרא קא דרשי הכי, דאי בעתם בעת שהגשמים יפים לזרעים הוא דקאמר, ההוא מ"גשמיכם" נפקא, דמדלא קאמר ונתתי הגשמים אלא "ונתתי גשמיכם", משמע הגשמים הצריכים לכם הוא דקאמר, ואם כן מה תלמוד לומר "בעתם", שמע מינה לדרשא הוא דאתא, כדדרשו רז"ל. וכן גבי "ונתתי מטר ארצכם בעתו", מ"מטר ארצכם" משמע מטר הצריך לארצכם, מה תלמוד לומר "בעתו", שמע מינה לדרשא הוא דאתא כדלעיל. ע"כ,

גם יש לבאר בדרך דרש

איתא בגמרא (יומא דף נג עמוד ב תענית כ"ד ע"ב) **ומתפלל תפלה קצרה בבית החיצון**. מאי

שלא נמסרו מעולם דהא של תחיית המתים
ושל גשמים נמסרו אלא לא נמסרו לשליח
להיות לעולם ממונה עליהם. ע"כ,

כג, שוב מצאתי כן בדברי המהרש"א

שוב מצאתי כי דברי המהרש"א מבארים
בדרך הנ"ל, כי גשמים של רבי חנינא בן דוסא
הם גשמים בעתם המועילים לארץ, והכי
איתא,

מהרש"א (יומא דף נג עמוד ב) **כל העולם בנחת
וחנינא כו'.** לכאורה קשה היאך היה מתפלל
כך וכי משום צער ידידה לא יהיה נחת לכל
העולם, דאינו נראה שחסיד זה יאמר כן, משום
דכל עולם ניזון בשבילו כדאמר (תענית כד' ע"ב)

ונ"ל דבאותה שעה עדיין לא היה צריך כל
עולם למטרא עד שבא לביתו, ולזה בדרך היה
מתפלל, כיון דכל עולם בנחת יהיה גם לחנינא
נחת שיפסוק המטר שאז יהיה ג"כ לעולם נחת
כיון שלא נצטרכו למטר עדיין,

וכשבא לביתו שנצטרך עולם למטר התפלל גם
שחנינא בנחת שאין לו שדות העולם כולו בצער
שיש להם שדות וצריכין עתה למטר, **עכ"ל
המהרש"א,**

יש לשאול לדברי המהרש"א דבשעה דהוה קא
אזיל באורחא ואתא מיטרא, אם לא היה
העולם צריך למטר, למה ירדו גשמים,

יש לומר, שהמטר בא, להראות שבכוחו של
רבי חנינא לבטל המטר.

כד, יום מות גוינת הוא יום הולדת נפשד, מהחכם הרומי זענעקא

בספר **עקידת יצחק**, פרשת בחוקותי שער ע',
מובא בפירוש **מקור חיים** (הודפס בשנת ת"ר
בערך) וז"ל, יסופר לנו מכורש מלך פרס שקרא
אל בניו לפני מותו ויאמר אליהם, בני אל
תחשבו כי לא אהיה עוד אחרי מותי,

כי ראו נא והתבוננו, הן גם עתה בעודני חי
אינכם רואים תמונת רוחי, רק מפעולותי אשר
אפעול על ידו תדעו כי הוא מוכן בקרבי, ומדוע
לא תאמינו גם כי אחרי מותי יהיה רוחי זה,
ויפעל עוד, אף אם לא תראוהו אז,

מצלי? רבא בר רב אדא ורבין בר רב אדא,
תרווייהו משמיה דרב אמרי: יהי רצון מלפניך
ה' אלהינו שתהא שנה זו גשומה ושחונה. -
שחונה מעליותא היא? - אלא אימא: אם
שחונה - תהא גשומה. רב אחא בריה דרבא
מסיים בה משמיה דרב יהודה: לא יעדי עביד
שולטן מדבית יהודה, ולא יהיו עמך ישראל
צריכין לפרנס זה מזה, ולא תכנס לפניך תפלת
עוברי דרכים. (ובתענית דף כד עמוד ב מכאן)

רבי חנינא בן דוסא הוה קא אזיל באורחא
אתא מיטרא. אמר לפניו: רבונו של עולם, כל
העולם כולו בנחת וחנינא בצער? פסק מיטרא.
כי מטא לביתיה, אמר לפניו: רבונו של עולם!
כל העולם כולו בצער, וחנינא בנחת? (רש"י בנחת
- שאני יושב בביתי, ואיני צריך לגשמים, לפי שאין לי
שדות). אתא מיטרא.

אמר רב יוסף, מאי אהניא ליה צלותא דכהן
גדול לגבי רבי חנינא בן דוסא. (רש"י מסכת תענית
דף כד עמוד ב ד"ה מאי אהניא כשהיה מתפלל תפלה
קצרה ביום הכפורים שהיה אומר: אל יכנס לפניך תפלת
עוברי דרכים, דרבי חנינא מבטל ליה לצלותיה דכהן גדול,
שאף על פי כן שמע הקדוש ברוך הוא תפלתו ופסיק
מיטרא). דתנן: היה מתפלל תפלה קצרה בבית
החיצון. מאי מצלי? רבין בר אדא ורבא בר
אדא דאמרי תרווייהו משמיה דרב יהודה: יהי

רצון מלפניך ה' אלהינו שתהא השנה הזו
גשומה ושחונה. שחונה מעלייתא היא? אדרבה,
גריעותא היא! אלא: אם שחונה - תהא גשומה
וטלולה. **ואל יכנס לפניך תפילת עוברי דרכים.**
ע"כ,

מבואר, כי ירידת הגשמים נתונה גם ליחידים
כרבי חנינא בן דוסא, **לפי"ז מבואר** הלשון
גשמיכם שהם גשמים הנתונים לכם,

וגם יש לבאר הלשון **בעתם**, כלומר שהגשמים
שירדו לרבי חנינא בן דוסא עשאם הקב"ה
שיהיו גשמים **בעתם** המועילים לארץ,

לפי"ז מבואר הלשון **גשמיכם**, והלשון בעתם,

גם מצינו בתוספות כי הגשמים קצת בידי אדם,

דהכי איתא בתוספות (תענית דף ב עמוד א') ד"ה
שלשה מפתחות שלא נמסרו לשליח - וא"ת
והא אמרינן (סנהדרין דף קיג.) דמפתח הגשמים
נמסרין לאליהו וכן מפתח של תחיית המתים
וכן לאלישע דכתיב (מלכים א' יז) ויאמר אליהו חי
ה' וגו' דה"נ אומר בפירקין דלקמן (דף כג.) וי"ל
דהא דקאמר שלא נמסרו לשליח אינו ר"ל

כמו שיושג היין בעבודת הכרם ושהוא כנוס בתאר או התכונה המגעת מעשית המצות, כיין שהוא כנוס בענבים המושגים בעבודת הכרם,

ולזה נקרא, "יין המשומר בענביו", לומר, כי כמו שאין דמיון בין תענוג הענבים, לתענוג היין, כך אין דמיון בין **תענוגי העוה"ז לתענוגי העוה"ב** וע"כ נקרא ג"ע של מעלה, להורות שהנפש לא תוכל לשער תענוג הדבר הרוחני שלמעלה, בהיותה בעולם השפל הזה. **עכ"ד בעל העקרים.**

כו, לחמכם תאכלו לשובע רק בארצכם

כתיב (ויקרא כ"ו ה') "ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם"

הרי חז"ל אמרו שלא לאכול עד כדי שביעה

איתא בגמרא (גיטין ע"י ע"א), אמר ליה אליהו לרבי נתן, **אכול שליש**, ושתה שליש, והנח שליש, **לכשתכעוס תעמוד על מילואך**,

וקשה מהא דכתיב **"ואכלתם לחמכם לשבע"**, דמשמע, שיכול לאכול עד **שישבע**, ולא דוקא שליש, ויש ליישב,

יש לתרץ דאכילה לשובע היא רק בארצכם

איתא בגמרא (נדרים כ"ב ע"א), עולא, במיסקיה (כשעלה) לארעא דישראל, איתלו ליה תרין בני חוזאי (שתי בריונים) בהדיה, קם חד שחטיה לחבריה, אמר ליה לעולא יאות עבדי, (האחד שהרג את חבריו, שאל את עולא, האם נכון עשית)

אמר ליה אין, ופרע ליה בית השחיטה, (מחשש לחייו, אמר לו, כן) כי אתא לקמיה דרבי יוחנן, אמר ליה, דלמא חס ושלום אחזיקי ידי עוברי עבירה, אמר ליה נפשך הצלת,

קא תמה רבי יוחנן, מכדי כתיב (דברים כ"ח ס"ה) ונתן ה' לך **שם** לב רגז **בבבל** כתיב, אמר ליה, ההוא שעתא לא עברין ירדנא, (ועדיין לא הגענו לארץ ישראל) ע"כ,

מבואר, מדכתיב ונתן ה' לך **שם** לב רגז, משמע מדברי חז"ל, **דכעס** הוא דבר השייך בחוץ לארץ, אבל **בארץ הטובה**, אין מקום **לכעס**,

לפי זה, אפשר לפרש **"ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם"** שכאשר תהיו

והחכם היוני סאקרטס אשר זקני עירו אטהען שפטו עליו משפט מות, יען כי לא עבד לאילים, והורה גם לתלמידיו, כי הבל המה מעשי תעתועים, היה שקט ושאנן ביום שתותו את כוס התרעלה, וכאשר שאלוהו תלמידיו על זה, אמר להם, כי בעבור היות לבו סמוך ובטוח, שגם אחרי מותו יהיה תחת ממשלת הטוב לכל, ואולי יתאחד שם גם עם נפשות הישרים שכבר מתו, אשר חברתם נעימה יותר מכל אהבת רעים עלי תבל ארצה, ע"כ סר ממנו מר המות כי אם ישמח לקראתו, גם **החכם הרומי זענעקא** כתב לאחד מאוהביו, רעי אל תירא ואל תחת מיום מותך, כי אם אחרון הוא לחיי הבלך עלי ארץ, ראשון הוא לחיי רוחך בעולם הנצחי, **ויום מות גויתך, הוא יום הולדת נפשך**,

כה, ביאור בעל ספר העקרים למה העוה"ב כיין המשומר

איתא בגמרא (ברכות ל"ד ע"ב, סנהדרין צ"ט ע"א), אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לימות המשיח, אבל לעולם הבא, **עין לא ראתה אלקים זולתך**,

מאי עין לא ראתה, אמר רבי יהושע בן לוי, זה **יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית**, ע"כ,

כתב בספר העקרים (מאמר רביעי פרק ל"ג) וז"ל, ולזה כנו רבותינו ז"ל, את עוה"ב **יין המשומר בענביו**, כמו שאמרו מאי **עין לא ראתה אלוקים זולתך**, אמר ריב"ל זה **יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית**,

ובאור זה, כי כמו שהאוכל הענבים הוא מתענג באכילתו, ואם לא ראה יין מימיו לא יוכל לשער שיצא מהענבים דבר יותר ערב ומענג ומועיל יותר מהם, ומי שיאמר לו ששיג בעבודת הגפן תענוג יותר נפלא מאכילת הענבים יפלא מזה ולא יאמין שיהיה כן,

אבל כשישקוהו מן היין יכיר וידע שהיין היוצא מהענבים יותר משובח ויותר ערב ויותר מועיל מן הענבים, **ויתמה** איך יצא דבר מופלג התענוג כזה, מן הענבים,

כן הנפש, לא תוכל לשער שבעשיית המצות תשיג התענוג הרוחני המושג, עד שתפרד מן הגוף, ואז תכיר ותדע איך התענוג ההוא יושג בעשית המצות,

פרפראות פאר

בארצכם, תוכלו לאכול לשובע ואין לחשוש למה שאמר ליה אליהו לרבי נתן,

אכול שליש, ושתה שליש, והנח שליש, **לכשתכעוס** תעמוד על מילואך.

שוב מצאתי פירוש זה מובא בשם הרבי ר' יהונתן.

כז, התגברות בעבודת השם הוא כגבורת הארי או יותר מגבורת הארי

כתיב (ויקרא פרק כ"ו ח') "ורדפו מכם חמשה מאה ומאה מכם רבבה ירדפו"

כתב רש"י (מתורת כהנים), וכי כך הוא החשבון, (כאשר חמשה ירדפו מאה, נמצא כל אחד רודף אחר עשרים איש, א"כ לפי החשבון, מאה ירדפו אלפיים איש), **אלא**, אינו דומה מועטין העושין את התורה למרובים העושין את התורה.

איתא במשנה (אבות פרק ה) יהודה בן תימא אומר, הוי עז כנמר, וקל כנשר, ורץ כצבי, **וגבור כארי** לעשות רצון אביך שבשמים,

מבואר בדברי התנא במשנה, כי יכול להתאמץ לעשות רצון אבינו שבשמים, **עד כדי גבורתו של ארי**,

יש להקשות, דמצינו בפסוק (שמואל ב' פרק א' כ"ג) "שאול ויהונתן הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו מנשרים קלו מאריות גברו", **כתב רש"י** "לעשות רצון בוראם",

נמצינו למידים, כי יש כח לעשות רצון הבורא יותר מכוחו של ארי, כדכתיב **מאריות גברו**, ולמה אמר התנא **גיבור כארי**, כלומר, רק כגבורתו של ארי ולא יותר מכך,

ויש ליישב עפ"י דברי התורה כהנים בפרשתינו

שהמשנה מדברת בלשון יחיד, כמ"ש רצון אביך, **והפסוק** שאומר מאריות גברו הוא בלשון רבים, **ופירוש הדבר שיחיד העובד את ה' יכול לעובדו בכח שהוא כוחו של ארי**, אך **רבים העובדים את ה' ביכולתם לגבור מעל לכוחו של ארי**,

ובכך מבואר, "אינו דומה מועטין העושין את התורה למרובים העושין את התורה".

בהר בחוקותי תשפ"ו

עו"ל שלעבוד את ה' מעל לכוח הארי צריך להיות באחדות באהבה שאינה תלויה בדבר

יש לומר עוד, מכיוון והדבר הזה, שיש בכח הרבים להתגבר מעל לכוחו של ארי, אנו למידים מדוד ויהונתן כדלעיל, א"כ צ"ל כי כח הרבים הוא, כאשר החיבור בין עובדי ה' המתחברים יחדיו לעובדו שכם אחד ולהגיע למעלה הגבוהה, של **מאריות גברו**, הוא כפי שאומרת המשנה, (אבות פרק ה' ט"ז), על דוד ויהונתן, שזו אהבה שאינה תלויה בדבר, ואז יש בכח הרבים. להתגבר מעל לכוחו של ארי, כמ"ש מאריות גברו,

כח, גבורת הארי וחוצפה של גוריו לעבודת הבורא

ואפשר לבאר עוד, עפ"י מה דאיתא במדרש (ויחי פרשה צ"ח סי' ז') "**גור אריה יהודה**" מלמד שנתן לו "**גבורה של ארי וחוצפה של גוריו**",

ופירשו, **גבורה של ארי**, זקן, שהרי על הארי אמרו חז"ל (שבת ע"ז ע"ב) שהוא מאלה אשר כל זמן שמזקינים מוסיפים גבורה, (רז"ו),

וחוצפה של גוריו, כי לגור יש עזות ואומץ הלב להתקומם כנגד אויביו, שבזה מצטיינים הגורים יותר מן הארי הבוגר, (עיינו עץ יוסף)

ואפשר דע"י עזות דקדושה אפשר להתגבר בעבודת הבורא יותר מכוחו של ארי.

כט, והיה העקב למישור זוהי עקימת הלב

כתיב, (ירמיה י"ז ט' הפטרת בחוקותי) "עקוב הלב מכל", ובמפרשים, שהלב הינו עקום מכל האיברים, כענין (ישעיהו מ' ד') "והיה העקוב למישור", פירושו שהמעוקם יתיישר,

מהי עבודת הלב, שעליו נאמר עקוב הלב מכל

איתא בגמרא (תענית ב' ע"א) תניא, "לאהבה את ה' אלקיכם ולעבדו בכל לבבכם, איזו היא עבודה שהיא בלב הוי אומר זו תפלה,

לפי"ז צריכים אנו לתקן את התפילה שזו העבודה שבלב וע"ז נאמר **עקוב הלב**, ועלינו ליישר את העקמימות שבלב שיהפך העקוב

למישור, כמאמר הכתוב (ישעיהו מ') "והיה העקוב למישור והרכסים לבקעה",

כיצד ניתן להפוך את העקב למישור

ומהי הדרך אשר נלך בה, הורו לנו חכמינו ז"ל את הדרך בה ישכון אור במאמרם ז"ל,

איתא בגמרא (ברכות ו' ע"ב) אמר רבי חלבו אמר רב הונא כל הקובע מקום לתפלתו אלקי אברהם בעזרו, **ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי כל הקובע מקום לתפלתו אויביו נופלים תחתיו**,

וכך הוא פירושו, שכאשר נרצה ליישר את עקב (עקימות) הלב שהוא בתפילה, יש להפוך מ"עקב" הלב, ל"קבע" מקום לתפלתו. ובכך יהיה העקב למישור. שנהפך מעקב לקבע,

נבראו רעמים לפשט עקמומית שבלב

איתא בגמרא (ברכות נ"ט ע"א), אמר רבי יהושע בן לוי "לא נבראו רעמים אלא לפשט עקמומית שבלב",

רעמים הוא מלשון תפילה, עפ"י הכתוב, וכעסותה צרתה גם כעס בעבור "הרעמה", פירש רש"י, (שמואל א' פרק א' ו') בעבור הרעימה - רבותינו אמרו בעבור הרעימה, שתתפלל, ע"כ,

בכך מבואר, כי לישר את עקמומית הלב, הוא בתפילה.

ל, ביאור הסתירה בכתובים ע"ד המהר"ם שי"ף בדרושים נחמדים

כתיב (ירמיה פרק יז הפטרת בחוקותי) "עשה עשר ולא במשפט, בחצי ימיו יעזבנו",

פירש הרד"ק בחצי ימיו יעזבנו ימות ולא שלים ימיו,

כתיב (תהלים נ"ה כ"ד), "אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם",

פירש הרד"ק מיתת גופם תהיה כרת שלא יגיעו לחצי ימיהם,

יש לעיין, כתוב אחד אומר שאנשי מרמה העושים שלא במשפט ימותו בחצי ימיהם, וכתוב אחר אומר, שאנשי מרמה לא יגיעו לחצי ימיהם,

כתב המהר"ם שי"ף בדרושים נחמדים (בסוף חולין הדרוש האחד לפני האחרון), **איתא במדרש קהלת רבה** (פרשה א-י"ג), אין אדם יוצא מן העולם וחצי תאותו בידו, אלא יש לו מנה רוצה מאתים,

מקשים העולם, יש לו מנה מבקש מאתים, א"כ יש לו חצי, ואפ"ל מנה השנית עודף בכפל ממנה הראשון, ר"ל דמנה השנית חשובה אצלו יותר נכפל ממנה הראשון, (משום שעדיין אינה בידו,

ומתאוה לה יותר מהמנה שיש בידו), כך יש לומר באנשי מרמה המתאווים להרבות ממונם, לא יחצו ימיהם, משום שמתאוה לחצי שאין לו יותר ממה שבידו, וזהו לא יחצו ימיהם.

לא יחצו ימיהם זה דואג ואחיתופל

איתא בגמרא (סנהדרין ק"ו ע"ב), תניא נמי הכי "אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם", (תהלים נ"ה כ"ד), זה דואג ואחיתופל, כל שנותיו של דואג לא היו אלא שלשים וארבע, ושל אחיתופל אינן אלא שלשים ושלש.

לא, הדיוקים שיש לדייק בכתובים ואכלתם בשר בניכם, וביאורם

כתיב (ויקרא כ"ו כ"ט) "ואכלתם בשר בניכם, ובשר בנתיכם תאכלו",

הדיוק שיש לדייק בפסוק

בבניכם, אמר קודם "ואכלתם", ואח"כ "בשר בניכם",

ובבנותיכם, אמר קודם **בשר בנותיכם** ואח"כ אמר **תאכלו**,

ועוד, בבניכם אמר, **ואכלתם** לשון עבר ולשון עתיד, ובבנותיכם אמר, לשון עתיד, **תאכלו**,

ואפשר לבאר כדלקמן

איתא בגמרא (נדה ל"א ע"ב) בא זכר בעולם, בא ככרו בידו, זכר, זה כר, דכתיב, (מלכים ב' ו' כ"ג) "ויכרה להם כירה גדולה",

מעשה שהיה בירושלים

איתא בגמרא, (סנהדרין ס"ג ע"ב) אליהו הצדיק היה מחזר על תפוחי רעב שבירושלים (כדי להאכילם), פעם אחת מצא תינוק שהיה תפוח ומוטל באשפה, אמר לו מאיזה משפחה אתה, אמר לו ממשפחה פלונית אני, אמר לו כלום נשתייר מאותה משפחה, אמר לו לאו, חוץ ממני,

אמר לו אם אני מלמדך דבר שאתה חי בו, (כלומר שאחיה אותך) אתה למד, אמר לו הן, אמר לו, אמור בכל יום **"שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד"**, אמר לו, הס שלא להזכיר בשם ה', שלא לימדו אביו ואמו, מיד הוציא יראתו מחיקו, ומחבקה ומנשקה, עד שנבקעה כריסו, ונפלה יראתו לארץ ונפל הוא עליה, לקיים מה שנאמר, (ויקרא כ"ו כ"ט), **"ונתתי פגריכם על פגרי גלוליתכם"**, ע"כ,

מבואר, שאותו תינוק שמת מרעב, אביו גרם לו זאת שלימדו שלא לומר שמע ישראל, ובכך לא קיבל מאכלו,

רמז לדבר יש בסמיכות הפסוקים

אפשר לומר, שסמיכות הפסוקים, **"ואכלתם בשר בניכם, ובשר בנותיכם תאכלו"**, אל הפסוק **"ונתתי את פגריכם על פגרי גלוליתכם"** בא לרמז על עובדה זו,

וכך הוא הרמז, לפי שמנעתם מבניכם מאכלם, ע"י שלמדתם אותם שלא יאמרו **"שמע ישראל"**, הרי זה כאילו אתם אכלתם את אכלם, וזהו **"ואכלתם בשר בניכם ובנותיכם"** שהם היו יכולים לאכול אילו אמרו שמע ישראל, וזהו סמיכות הכתובים **"ואכלתם בשר בניכם, ובשר בנותיכם תאכלו"**, אל הפסוק **"ונתתי את פגריכם על פגרי גלוליתכם"**

* * * * *

להערות הארות ולקבלת העלון ניתן לפנות אל

"מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק

פקס 03-6161555 נייד 0527-616166

מייל y0527616166@gmail.com

נקבה אין עמה כלום, נקבה נקייה באה, עד דאמרה מזוני, לא יהבי לה, דכתיב, נקבה שכר עלי ואתנה, ע"כ

הדבר מבואר, דלעתיד יתהפכו הקללות לברכות, לפי"ז א"ל, דכיוון **דבזכר** מיד עם בואו בא מאכלו עמו, אמר מיד בתחילה **ואכלתם**, משום שבא מאכלו עמו,

ובנקיבה, שאין לה מזונותיה עד דאמרה מזוני, לפיכך רק לאחר שאמר **"בשר בנותיכם"** אמר **"תאכלו"**, וגם, מה **שבנקיבה** אמר לשון **עתידי**, שלא בא יחד עמה, אלא לעתיד לאחר שנולדה. (עיי"ש במהרש"א ביאור נאה דמזל האשה תלוי במזלו של בעלה)

* * * * *

לב, עשר בגימטריא 570, וחצי מזה הוא בגימטריא 285 הרף

כתיב (ירמיה פרק יז הפטרת בחוקותי) **"עשה עשר ולא במשפט, בחצי ימיו יעזבנו, ובאחריתו יהיה נבל"**,

אפשר לרמז כך, **"עשר"** בגימטריא 570, חצי מ-570 שווה 285 שזהו הגימטריא של המילה **"הרף"**, והרף הפירוש יעזבנו, וזה הרמז בפסוק כי העשה עשר ולא במשפט, בחצי מהמספר **"עשר"**, יעזבנו, שהוא מספר **"הרף"**,

הקורא עשר מסופו לתחילתו הוא אותית רשע

כתיב (ירמיה פרק יז הפטרת בחוקותי) **"עשה עשר ולא במשפט, בחצי ימיו יעזבנו, ובאחריתו יהיה נבל"**,

הרמז, **ובאחריתו יהיה נבל**, בתרגום וברש"י, **נבל**, שנקרא **רשע**, והרמז, כי אם תקרא את המילה **עשר**, מאחריתו לתחילתו, תימצא המילה **רשע**, וזהו ומאחריתו יהיה נבל.

ועוד אפשר לרמז כתב רש"י (ברכות י"ב ע"ב), וכן הוא אומר, אמר **נבל** בלבו אין אלקים - ואין לך נבל יותר מן ההופך דברי אלקים חיים, ע"כ, ואפשר לרמז הכונה ההופך דברי אלקים, מעשר לרשע.

* * * * *

לג, המעשה שהיה בירושלים מרומז בכתוב ואכלתם בשר בניכם

כתיב (ויקרא כ"ו כ"ט), **"ואכלתם בשר בניכם, ובשר בנותיכם תאכלו"**, והשמדתי את במתיכם והכרתי את חמניכם ונתתי את פגריכם על פגרי גלוליתכם" וגו',